

Analiza KBN

Nr 15 (110) / 2022

11 lipca 2022 r.

Niniejsza publikacja ukazuje się na warunkach międzynarodowej licencji publicznej
Creative Commons 4.0 – uznanie autorstwa – na tych samych warunkach – użycie niekomercyjne.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution – NonCommercial – ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Tożsamość żołnierza: wojownicy z GROM

[Agata Mazurkiewicz](#)

Niniejszy tekst stanowi część mini-serii Analiz KBN poświęconej tożsamości wojskowej. Tym razem powrócimy do omawianej już tradycyjnej conceptualizacji tożsamości „wojownika”, odwołując się do takich norm, postaw i wartości jak odwaga i waleczność, braterstwo i wytrzymałość, a także dyscyplina i posłuszeństwo¹. Jedną z jednostek wpisujących się w wiele elementów tej tożsamości jest polska formacja wojsk specjalnych GROM, utworzona w 1990 roku. Choć mogłoby się wydawać, że Jednostka Wojskowa GROM (JW GROM) będzie w pełni odpowiadać wszystkim tradycyjnym elementom wiązanych z tożsamością „wojownika”, pojawiają się tu także pewne rozbieżności. W ostatniej części analizy porównamy także GROM z jedną z wcześniej omawianych grup – australijskimi „kopaczami”².

JW GROM

Pierwszą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę podczas analizy tożsamości jest profil działalności podejmowanej przez jednostkę. GROM powstał jako odpowiednik brytyjskiego 22. pułku Specjalnych Sił Powietrznych (22 Special Air Service Regiment – 22 SAS) i amerykańskiego 1. oddziału

¹ Zob. A. Mazurkiewicz, Tożsamość żołnierza – wojownik i strażnik pokoju, *Analiza KBN* nr 3 (55) / 2020, https://zbn.inp.uj.edu.pl/analizy/-/journal_content/56_INSTANCE_LoOIGPRBo7bv/92718966/144587947 (dostęp: 10.06.2022).

² Zob. A. Mazurkiewicz, Tożsamość żołnierza: Australijscy wojownicy, *Analiza KBN* nr 7 (87) / 2021, https://zbn.inp.uj.edu.pl/sk_SK/analizy/-/journal_content/56_INSTANCE_LoOIGPRBo7bv/92718966/148156947 (dostęp: 10.06.2022).

operacyjnego Sił Specjalnych - Delta (tzw. Delta Force)³. Pierwsi rekruci GROMu byli szkoleni przez brytyjskich i amerykańskich instruktorów wojskowych, a sama jednostka wkrótce po utworzeniu zaczęła podkreślać swoją współpracę z elitarnymi siłami specjalnymi i przynależność do tej grupy. Żołnierze GROMu brali udział w wielu operacjach, w tym zaangażowani byli podczas konfliktów na Bałkanach, na Haiti, w Afganistanie i w Iraku⁴. Szerokie spektrum działań podejmowanych przez tę jednostkę obejmuje akcje antyterrorystyczne na lądzie i morzu, ochronę VIP-ów, uwalnianie i ewakuację zakładników, rozpoznanie, dywersję i sabotaż, a także eliminację zagrożeń osobowych i technicznych. Trudny proces rekrutacji, który obejmuje test przetrwania sprawdzający predyspozycje fizyczne i psychiczne kandydatów, uzupełniony jest szerokim i wymagającym szkoleniem z ostrą amunicją, kursami spadochronowymi, szkoleniem z walki podwodnej, materiałów wybuchowych i ratownictwa medycznego⁵. Profil jednostki, podejmowane przez nią działania oraz szczególnie proces rekrutacji i szkolenia wpisują się w konceptualizację „wojownika”, opierającą się w dużej mierze na zdolności do walki, skuteczności w działaniu oraz odporności psychicznej i fizycznej. Szeroki zakres działań podejmowanych przez JW GROM i wykonywanych w bardzo niebezpiecznych okolicznościach niewątpliwie przywołuje na myśl także odwagę, która jest kolejną charakterystyczną wartością przypisywaną konceptualizacji „wojownika”.

W odniesieniu do badania tożsamości, istotne znaczenie mają także symbole, którymi posługuje się dana jednostka. W tym przypadku, analizę można zacząć już od nazwy jednostki, która nieoficjalnie przedstawiana jest jako skrót od Grupy Reagowania Operacyjno-Manewrowego lub łączona z imieniem jej inicjatora gen. Gromosława Czempińskiego, ale wiązana jest także z dosłownym znaczeniem słowa „grom”. Do tej ostatniej interpretacji nawiązuje także oficjalna odznaka jednostki ukazująca gapę cichociemnych ze złotą błyskawicą (gromem) w szponach.

Ryc. 1: Odznaka GROM

Źródło: Jednostka Wojskowa GROM. Symbolika, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-2019-04-02-d/> (dostęp: 7.06.2022).

³ Zob. „Historia Jednostki”, strona internetowa JW GROM, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/historia-jednostki-2019-04-03-m/> (dostęp: 7.06.2022).

⁴ Zob. „Działania bojowe”, strona internetowa JW GROM, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/dziaania-bojowe-2019-04-04-j/> (dostęp: 7.06.2022).

⁵ K. Jadach, „Szkolenie żołnierzy oddziałów bojowych JW GROM do działań specjalnych”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 2020, nr 2, str. 77-88.

Zarówno grom, jak i błyskawica już w mitologiach starożytnych przypisywane były jako atrybuty najpotężniejszym bóstwom (takim jak helleński Zeus czy słowiański Perun⁶). Także obecnie przywołują na myśl skojarzenia z czymś niespodziewanym, zaskakującym i jednocześnie potężnym, co odzwierciedlone jest choćby w potocznych wyrażeniach: „jak grom z jasnego nieba”, czy „stanął jak rażony piorunem”. Te skojarzenia można łatwo powiązać także z konceptualizacją „wojownika” – postaci potężnej, niebezpiecznej i zdolnej do działania z zaskoczenia.

Taką interpretację wspiera także fakt, że jednostka GROM jest przedstawiana jako symboliczny potomek Cichociemnych⁷, ruchu oporu działającego w czasie II wojny światowej, będącego częścią Polskich Sił Zbrojnych na uchodźstwie. Cichociemni to spadochroniarze transportowani do okupowanej Polski i Francji w celu udziału w akcjach dywersyjnych oraz organizacji i szkoleniu konspiracyjnego ruchu oporu. Ich nazwę odnosi się często do cichych rozmieszczeń spadochroniarzy, które odbywały się głównie w ciemności nocy, a także do ich zdolności do prowadzenia operacji bez wykrycia⁸. Tradycja ta została oficjalnie podjęta przez jednostkę GROM i stała się podstawą tożsamości jednostki⁹.

Także narracja tworzona wokół jednostki GROM opiera się na wielu cechach tożsamości roli „wojownika”. Podkreśla profesjonalizm żołnierzy GROMu, ich skrupulatne przygotowanie do szerokiego spektrum działań oraz sprawność fizyczną i psychiczną. Trudny trening i rodzaje zaangażowania wymagają samodyscypliny, gotowości do poświęceń i umiejętności umiętęnego użycia siły. Płk Krzysztof Przepiórka, były oficer GROMu, podkreśla szczególnie umiejętność operatorów GROMu posługiwania się różnymi rodzajami uzbrojenia oraz ich zdolność do wykonywania różnych funkcji podczas operacji¹⁰. Ponadto, tożsamość żołnierzy GROMu w dużej mierze opiera się na pojęciu męskości (jeden z żołnierzy GROMu wprost nazywa swoich kolegów „testosteronami” i „samcami alfa”¹¹), co ma być pomocne w pokonaniu wyjątkowych trudności treningu i działań operacyjnych, a także pozwala poszczególnym żołnierzom stać się częścią jednostki¹². Ten nacisk na wytrzymałość i twardość, typowy dla tożsamości „wojownika”, znajduje również odzwierciedlenie w nieoficjalnym motcie jednostki: „Siła i honor”¹³. Dodatkowo, „w Jednostce Wojskowej GROM kładziony jest szczególny nacisk nie tylko na siłę fizyczną i ponadprzeciętną sprawność żoł-

⁶ Zob. V. Tuménas, „The Common Attributes Between the Baltic Thunder God Perkūnas and his Antique Equivalents Jupiter and Zeus”, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 2016, t. 16, nr 4, str. 359-367.

⁷ Zob. „Dziedziczenie tradycji”, strona internetowa JW GROM, <https://grom.wp.mil.pl/pl/pages/dziedziczenie-tradycji-2019-04-05-b/> (dostęp: 7.06.2022).

⁸ Zob. „Cichociemni. „Wywalcz wolność lub zgiń””, strona internetowa Instytutu Pamięi Narodowej, <https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/138208,Cichociemni-Wywalcz-wolnosc-lub-zgin.html> (dostęp: 10.06.2022).

⁹ Zob. „Dziedziczenie tradycji”, op.cit.

¹⁰ A. Czupryn, Płk Krzysztof Przepiórka, współtwórca GROM: „Komandos nie jest stadionowym zabijaką”, *Polska The Times*, 20.05.2018, <https://polskatimes.pl/pplk-krzysztof-przepiorka-wspoltworca-grom-komandos-nie-jest-stadionowym-zabijaka/ar/13190818> (dostęp: 7.06.2022).

¹¹ Nr oper. 277, „Moje wspomnienia”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 2020, nr 2, str. 275.

¹² Zob. też: P. Kałdoński, „Droga do JW GROM”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 2020, nr 2, str. 235-244.

¹³ M. Lasoń, „Wywiad z płk. rez. Tomaszem Gede, byłym Zastępcą Dowódcy JW GROM ds. Logistyki, płk. rez. Sławomirem Górką, byłym Zastępcą Dowódcy JW GROM, mjr. rez. Cezarym Józwiakiem, pierwszym dowódcą grupy łodzi bojowych JW GROM”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 2020, nr 2, str. 29.

nierzy, ale przede wszystkim na zgranie zespołu, tworzenie koleżeńskich więzi i budowanie wzajemnego zaufania”¹⁴. Innymi słowy, braterstwo stanowi ważny element tożsamości GROM, w której poleganie na innych żołnierzach jest warunkiem koniecznym działania jako elitarna jednostka do zadań specjalnych. Wreszcie, wspomniane już symboliczne odniesienia do Cichociemnych wskazują na skuteczność i zdolność do podejmowania ryzykownych i trudnych zadań. Widać to również w omawianym wcześniej oficjalnym symbolu jednostki – nurkującym orle trzymającym w szponach piorun, przywodzącym na myśl takie cechy jak siła, precyzja i szybkość działania.

Podsumowanie: różne odmiany tożsamości „wojownika”

W przypadku Jednostki Wojskowej GROM wyraźnie widoczne są elementy tożsamości „wojownika” – od braterstwa, przez wyjątkową dyscyplinę fizyczną i psychiczną, aż po umiejętność stosowania siły i gotowość do jej wykorzystania podczas wykonywania zadań. Jednocześnie, możliwe jest wyciągnięcie ciekawych wniosków porównując tożsamość GROMu do innej grupy wpisującej się w tożsamość „wojownika”, czyli analizowanych w poprzedniej części niniejszej serii Analiz KBN australijskich „kopaczy”¹⁵. Także w przypadku Australijczyków, wyraźnie podkreślane są takie fundamentalne dla „wojownika” aspekty, jak waleczność, odwaga, tężyzna fizyczna i odporność psychiczna, a także braterstwo. To co wyraźnie odróżnia australijskich „kopaczy” od operatorów GROMu (oraz tradycyjnej konceptualizacji „wojownika”) to podejście do dyscypliny i posłuszeństwa. Australijski model „wojownika” uwzględnia bowiem stereotyp „chuligana” – żołnierza niepokornego i skłonnego do awanturnictwa. W przypadku żołnierzy GROMu takiego elementu nie widać. W narracjach dotyczących tej jednostki przewija się raczej wizja szczególnej dyscypliny – nie narzucanej odgórnie poprzez rozkazy, ale wypracowywanej podczas rekrutacji i szkoleń¹⁶.

Jednocześnie obie grupy w pewnym stopniu odbiegają od tradycyjnie pojmowanej tożsamości „wojownika”. Zarówno GROM, jak i australijscy „kopacze” nie przywiązują szczególnej wagi do kwestii hierarchii. Jak zaobserwowali Marcin Lasoń i Dorota Gastoł w swoich badaniach nad wizualną prezentacją JW GROM, „w JW GROM stopnie wojskowe nie są tak istotne, jak umiejętności żołnierzy (to one są podstawą uznania w środowisku). Panuje w niej swego rodzaju równość, której jednak towarzyszy szacunek dla wyższych stopniem, ale nie tak sformalizowany, jak w innych jednostkach wojskowych. Świadczyć to może o braterstwie, poczuciu jedności, wspólnoty, których nie zakłóca przypisanie do stanowiska służbowego”¹⁷. Tego typu element tożsamościowy jest korzystny z punktu widzenia wykonywania szczególnych zadań przez jednostkę specjalną, które wymuszają działanie w niewielkich grupach, często w sposób niepostrzeżony, a poszczególni członkowie zespołów muszą być w stanie wykonywać różne funkcje. Potwierdza to, że tożsamość wojskowa jest konstruktem niezwykle złożonym – kształtuje się nie tylko w odniesieniu do szerszego kontekstu bezpieczeństwa oraz kultury, ale także podlega zróżnicowaniu na skutek

¹⁴ Jednostka Wojskowa GROM, strona internetowa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, <https://www.gov.pl/web/mswia/wojska-specjalne> (dostęp: 7.06.2022).

¹⁵ A. Mazurkiewicz, Tożsamość żołnierza: Australijscy wojownicy, op.cit.

¹⁶ Zob.: M. Kowalska-Sendek, Selekcja do GROM-u: wygrywają najlepsi, *Polska Zbrojna*, 27.07.2020, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/31748> (dostęp: 10.06.2022).

¹⁷ M. Lasoń, D. Gastoł, „Wirtualny obraz JW GROM. Analiza treści wybranych zdjęć zamieszczanych w Internecie”, *Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka*, 2015, nr 1, str. 134.

specyficznych działań podejmowanych przez poszczególne grupy. Tożsamość „wojownika” pozostaje więc typem idealnym, czyli punktem odniesienia, do którego możemy przyrównywać „rzeczywistość, by wyeksponować pewne istotne części składowe jej empirycznej zawartości”¹⁸.

¹⁸ M. Weber, *Racjonalność, władza, odczarowanie*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2004, str. 175.